

Inhoudstafel

Voorwoord	xi
Vooraf	xiii
Inleidend hoofdstuk. Voorstelling van het onderzoek	1
<i>Afdeling 1. Probleemstelling</i>	1
A. De problematisering van het democratisch gehalte van de regelgeving	1
B. De paradoxen van de democratische staat als principe voor behoorlijke regelgeving	2
1. De paradox van de democratische staat als legitimerend en begrenzend principe voor de formele wet	2
2. De paradox van de situering van de beginselen van democratische regelgeving in een wetgevingsleer gericht op de kwaliteit van de wet	3
<i>Afdeling 2. Opzet en structuur van het onderzoek</i>	5
A. Algemene rechtsbeginselen : erkenningsvoorwaarden, werking en plaats in de hiërarchie	6
B. Toepassing op de structuur van het onderzoek	8
<i>Afdeling 3. Verantwoording van de term “democratische staat”</i>	9
A. Democratie, republiek en polyarchie	9
B. De democratische “staat”	12
DEEL I.	
DE DEMOCRATISCHE STAAT EN HET LEGALITEITS- BEGINSEL	15
Hoofdstuk 1. De democratische staat	17
<i>Afdeling 1. De historische democratische staat</i>	17
<i>Afdeling 2. De soevereiniteitsleer</i>	22
A. De op soevereiniteit gebaseerde theorieën	24
1. De volkssoevereiniteit	24
2. De nationale soevereiniteit	27
3. De leer van de “sovereignty of parliament”	32
B. Juridische consequenties	35
1. De juridische consequenties van het model van de nationale soevereiniteit	35
2. De juridische consequenties van het model van de parlementaire soevereiniteit	38
C. Sporen in het belgische staatsrechtelijke kader	40
1. Sporen van de nationale soevereiniteitsleer	40
2. Tegenaanwijzingen	45
<i>Afdeling 3. Het plurale concept</i>	48
A. De concretisering van de representativiteitsidee : het meerderheids- en het consensusmodel	48

1.	De relativering van de soevereiniteitsgedachte	49
2.	Democratische rechten	52
3.	Het meerderheidsmodel	54
4.	Het consensusmodel	60
B.	Juridische consequenties	62
C.	Sporen in het Belgische staatsrechtelijke kader	65
1.	De formulering van democratische rechten	66
2.	Feed-back met de concrete bevolking	69
3.	Van meerderheidsmodel naar consensusmodel	70
<i>Afdeling 4. Een juridische omschrijving van het principe van de democratische staat .....</i>		74
A.	De kerninhoud van de democratische staat	74
B.	Het vrijheidsmotief	79
C.	De eigenschappen van de democratische staat als grondwettelijk principe	83
<i>Afdeling 5. Een communicatieve benadering van het principe van de democratische staat .....</i>		88
A.	Het communicatieve model van de democratische staat	88
1.	De problematiek van de democratische staat in een pluriforme rechtsorde	88
2.	Een communicatieve benadering van het recht	91
3.	Een communicatief model van de democratische staat	92
B.	Juridische consequenties	100
C.	Sporen in het Belgische staatsrechtelijke kader	100
Hoofdstuk 2. Het legaliteitsbeginsel		105
<i>Afdeling 1. De diverse betekenissen van het legaliteitsbeginsel .....</i>		105
A.	De kern van het legaliteitsbeginsel	105
B.	Het legaliteitsbeginsel in het concept van de nationale soevereiniteitsleer	105
C.	Het legaliteitsbeginsel in het plurale concept	107
D.	Een communicatieve benadering van het legaliteitsbeginsel	108
<i>Afdeling 2. Het legaliteitsbeginsel in de Belgische grondwet .....</i>		109
A.	De klassieke betekenis van het legaliteitsbeginsel	109
B.	De aanwijzing van aangelegenheden die door de wet worden geregeld	111
C.	Het legaliteitsbeginsel in een pluriforme rechtsorde	118
1.	De gedecentraliseerde staat	118
1.1.	Lokale decentralisatie	118
1.2.	Decentralisatie inzake onderwijs	119
1.3.	Fragmentering van de verordenende bevoegdheid	120
2.	De federale staat	120
3.	De inpassing in inter- en supranationale organisaties	121
<i>Afdeling 3. Het legaliteitsbeginsel in de Belgische rechtspraak .....</i>		123

DEEL II.	
BEGINSELEN VAN DEMOCRATISCH REGELGEVEN IN DE RECHTSLEER, IN DE RECHTSPRAAK EN IN HET WETGEVINGSBELEID	129

Hoofdstuk 3. Beginselen van democratisch regelgeven in de rechtsleer	131
<i>Afdeling 1. Het niveau waarop de regelgeving tot stand komt</i>	131
A. Nederland	132
1. Scheltema	132
2. Vander Vlies	133
3. Anderen	134
B. België	136
1. Coremans en Van Damme	136
2. Debaene, Van Kuyck en Van Buggenhout	138
3. Van Humbeeck	139
<i>Afdeling 2. Het zorgvuldigheidsbeginsel</i>	140
A. De zorgvuldige voorbereiding van regelgeving	140
B. Het consensusbeginsel	142
C. Het evenredigheidsbeginsel – de duidelijke doelstelling, noodzakelijkheid en uitvoerbaarheid	144
<i>Afdeling 3. Het openbaarheidsbeginsel</i>	145
<i>Afdeling 4. Besluit</i>	148

Hoofdstuk 4. Beginselen van democratisch regelgeven in de rechtspraak	149
<i>Afdeling 1. Het niveau waarop de regelgeving tot stand komt</i>	149
A. De rechtsgrond voor het overheidsoptreden	150
1. De uitvoerende macht	150
2. De wetgevende macht	152
B. De omvang van de uitvoerende bevoegdheid van het bestuur	154
1. De uitvoerende macht	154
1.1. De toegang tot de Raad van State wegens machtsoverschrijding door de uitvoerende macht	154
1.2. De omvang van de uitvoerende bevoegdheid op grond van artikel 108 GW	156
2. De formele wetgever	159
C. De delegatie van regelgevende bevoegdheid	159
1. De formele wetgever	160
1.1. De mogelijkheid van een beroep bij het Arbitragehof wegens schending van de bevoegdheidsverdeling tussen wetgevende en uitvoerende macht	160
1.2. De delegatie van regelgevende bevoegdheden aan Koning of Regering in aangelegenheden die de grondwet of de bijzondere wet aan de formele wetgever voorbehoudt	162
1.3. De delegatie van regelgevende bevoegdheid aan Koning of Regering inzake andere aangelegenheden	175

1.4. De toekenning van bijzondere machten	181
1.5. De delegatie van regelgevende bevoegdheid aan autonome overheidsinstellingen	185
2. De uitvoerende macht	187
2.1. Grondslagen	187
2.2. Voorwaarden voor een toelaatbare subdelegatie	188
<i>Afdeling 2. Het zorgvuldigheidsbeginsel</i>	191
A. De zorgvuldige voorbereiding van regelgeving	191
1. De uitvoerende macht	191
2. De formele wetgever	193
B. Het consensusbeginsel	198
C. Het evenredigheidsbeginsel	200
<i>Afdeling 3. Het openbaarheidsbeginsel</i>	202
A. De openbaarheid van het overheidshandelen	202
B. De motiveringsplicht	204
1. De uitvoerende macht	204
1.1. De motivering van individuele bestuurshandelingen	204
1.2. De motivering van algemene regelgeving	205
1.3. De motivering van de rechtsgrond	207
2. De formele wetgever	209
<i>Afdeling 4. Besluit</i>	210
A. Het niveau waarop de regelgeving tot stand komt	210
B. De andere beginselen	213
Hoofdstuk 5. Beginselen van democratisch regelgeven in het regelgevingsbeleid	215
<i>Afdeling 1. Het niveau waarop regelgeving tot stand komt</i>	217
A. De rechtsgrond	217
B. De omvang van de uitvoerende bevoegdheid	218
C. De delegatie van regelgevende bevoegdheid	221
1. Gewone opdrachtwetten en bijzondere machtenwetten	222
2. De delegatie van regelgevende bevoegdheden aan Koning of Regering in aangelegenheden die de grondwet of de bijzondere wet aan de formele wetgever voorbehoudt	227
3. De delegatie van regelgevende bevoegdheid aan Koning of Regering ter uitvoering van inter- en supranationaal recht	238
4. De delegatie van regelgevende bevoegdheid aan autonome overheidsinstellingen en aan ministers	239
5. De delegatie van verordenende bevoegdheid via conventionele normerings-instrumenten	243
<i>Afdeling 2. Het zorgvuldigheidsbeginsel</i>	244
A. De zorgvuldige voorbereiding van de regelgeving	244
B. Het consensusbeginsel	246
C. Het evenredigheidsbeginsel	248
<i>Afdeling 3. Het openbaarheidsbeginsel</i>	248
A. De openbaarheid van het overheidshandelen	248
B. De motiveringsplicht	249
<i>Afdeling 4. Besluit</i>	250

DEEL III.	
STELLINGEN EN BESLUITEN	253
Hoofdstuk 6. Beginselen van democratisch regelgeven	255
<i>Afdeling 1. Het legaliteitsbeginsel als algemeen rechtsbeginsel</i>	
<i>afgeleid uit het principe van de democratische staat</i>	257
A. De erkenning van het legaliteitsbeginsel als algemeen rechtsbeginsel	257
B. De inhoud van het legaliteitsbeginsel	258
C. De toepassing van het legaliteitsbeginsel op de formele wetgever .	260
D. De democratische besluitvormingsprocedure	260
E. Het democratisch gehalte van volksraadplegingen en referenda ...	263
1. De mogelijke aanvulling van het vertegenwoordigend stelsel met instrumenten van directe democratie en de grondwettigheid van het referendum	264
2. De grondwettigheid van de volksraadpleging	265
3. De democratische kwaliteit van de volksraadpleging en het referendum	269
<i>Afdeling 2. Het niveau waarop de regelgeving tot stand komt</i>	273
A. De primaire en ultieme regelgevende bevoegdheid van de formele wetgever	274
1. De primaire regelgevende bevoegdheid	274
1.1. Betekenis	274
1.2. Afwijkingen van de primaire regelgevingsbevoegdheid van de formele wetgever	275
1.3. Toepassingen : volksinitiatief en petitierecht	278
2. De ultieme regelgevende bevoegdheid	281
B. De delegatie van regelgevende bevoegdheid	282
C. Enkele toepassingen : bijzondere machtenwetten en zelfregulering	286
1. De toekenning van bijzondere machten aan de Koning of Regering	286
2. Zelfregulering. Algemeen	288
3. Collectieve arbeidsovereenkomsten	291
3.1. De niet-algemeen verbindend verklaarde CAO	291
3.2. De algemeen verbindend verklaarde CAO	295
<i>Afdeling 3. Het zorgvuldigheidsbeginsel</i>	298
A. Betekenis van het zorgvuldigheidsbeginsel als beginsel van democratisch regelgeven	298
B. Een toepassing: de individuele beslissingsbevoegdheid van de wetgever inzake naturalisaties	300
<i>Afdeling 4. Het openbaarheidsbeginsel</i>	304
Slothoofdstuk	307
Bibliografie	313
Zakenregister	323